

КОМПОЗИЦІЇ ПЕРСПЕКТИВНИХ ПОБУДОВ В ТВОРАХ ЖИВОПИСУ

Київський національний університет технологій та дизайну

Анотація. У малюванні одним з найпростіших способів зробити зображення цікавим і реальним – надати йому глибину за допомогою перспективи. Перспектива допомагає створенню композиції і відчуття глибини, наближає глядача до реальності і дозволяє заглибитись в сюжет твору. Побудова перспективних зображень завжди впливає суто з геометричних систем, але художник керується суб'єктивними оцінками і судженнями, звертаючись до геометричних схем лише як до допоміжного засобу.

Поряд з розробкою геометричних основ теорії перспективи художники Ренесансу намагалися розробити і прості практичні методи побудови перспективних зображень. У своїй практиці вони використовували геометричні побудови лише як допоміжний засіб, що сприяє правильній передачі перспективних явищ [1]. Але звідси, проте, не впливало, що правилам слід були строго дотримуватися у всіх без винятку випадках і що випадкові або навмисні відступи від них повинні неминуче призводити до зниження художнього рівня твору [2]. Розвиток прийомів побудови перспективи в історичному розвитку можна проаналізувати на прикладі певного популярного сюжету.

Проведення порівняльного аналізу живописних робіт митців періоду Ренесансу, надасть змогу відстежити розвиток перспективного мислення у художників того часу та зацікавити для кращого засвоєння матеріалу з

Рис.1 Церква монастиря Сант-Анджело в Капуе.

лінійної перспективи, на прикладах робіт відомих художників [3]. Та слід відзначити, що у численних випадках перспектива трактувалася надзвичайно складно, з відступами від норми. Класична лінійна

перспектива не завжди доречна, а іноді і заважає художнику зобразити свої ідеї на площині аркуша або полотна. І тоді йому на допомогу приходять інші, найрізноманітніші і незвичайні принципи перспективного побудови. Також можна вважати, що живописні роботи, які були аналізовані – симетричні, тобто точка збігу умовно ділить картину навпіл по горизонталі.

Ключові слова: *лінійна перспектива; головна точка картини; точка зору; лінія горизонту.*

З метою визначення основних рішень перспективної побудови композиції творів живопису періоду Ренесанс проведено системний та порівняльний аналіз творів живопису митців цього періоду, що є необхідною практичною вправою для оволодіння та засвоєння матеріалу з лінійної перспективи. Розвиток методів побудови перспективних зображень цікаво прослідкувати, порівнюючи картини художників з початку другого тисячоріччя в історичному розвитку на прикладі одного з найпопулярнішого євангельського сюжету «Тайна вечеря».

На найранішньому зображенні «Тайної вечері», фресці XII сторіччя в Церкві монастиря Сант-Андже-ло в Капуе (рис.1) предмети переднього

плану показано в ортогональній паралельній проекції без врахування глибини простору. Будівлі заднього плану показано площинно. На зображенні використано умовні прийоми (ярусна композиція), які використовувались митцями того часу.

Розвиток перспективного мислення в художніх роботах раннього Ренесансу можна простежити у художника Тадео Гадди (рис.2). Балкон заднього плану виписано у відповідності законам лінійної перспективи, а об'єкти переднього плану надані в аксонометричній проекції, де

Рис.2 Тадео Гадди, (1351-52 рр.)

паралельні лінії лавки і стола залишаються паралельними, що суперечить фізіології і баченню зоровим апаратом людини.

«Тайна вечеря» Козимо Росселлі (рис.3) написана в другій половині п'ятнадцятого сторіччя. Тут вже лінійна перспектива

використовується художником. Головна точка картини розміщена в центрі над головою Христа. Сторони правого квадрата підлоги направлені в цю точку. Сторони квадрата, що ліворуч, викривлені для врівноваження перспективних спотворень. Цій картині не вистачає свіжості в композиції та суворого дотримання теоретичних знань.

На картині Анжеліко-Фра (рис.4), головна точка картини розміщена на ліку Христа, що збігається з композиційним центром. Слід відмітити ретельно пророблене циліндричне склепіння стелі. Два віконця на лівій стіні мають іншу точку збігу для природнішого вигляду картини. Ефект

глибини простору на фронтальній перспективі створює квадратна підлога і стеля у картині Доменіко Гірландайо (рис.5).

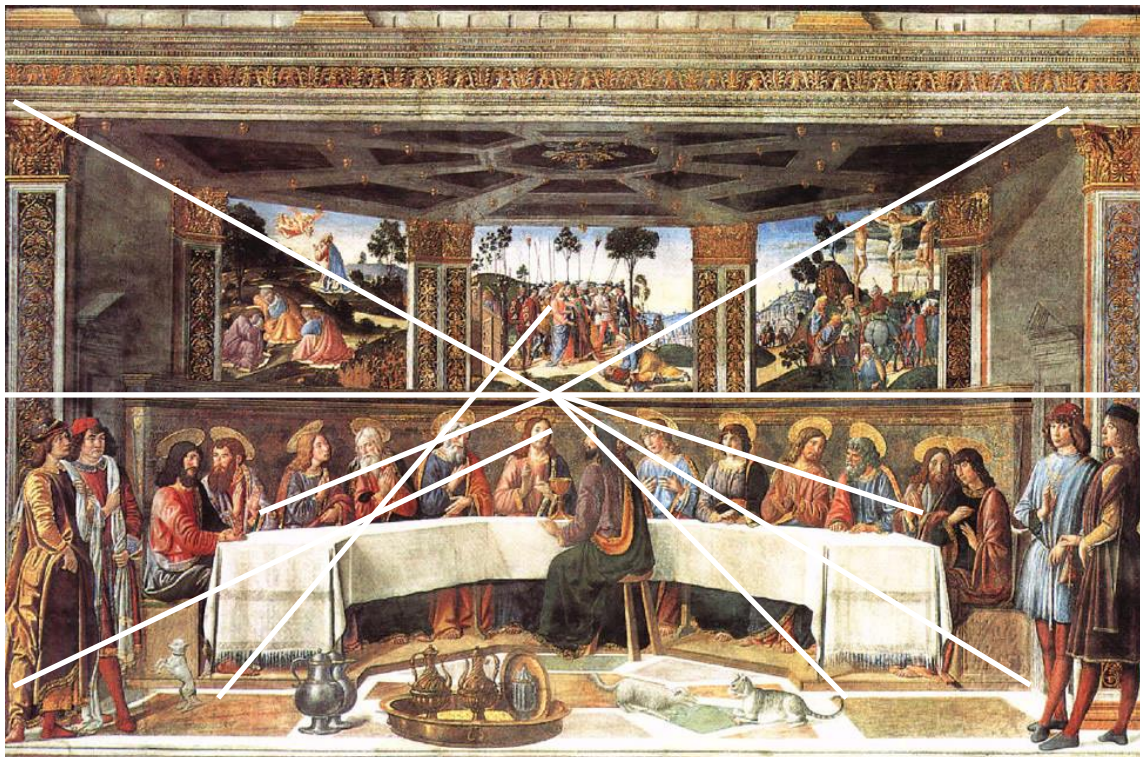

Рис.3 Козимо Росселлі (1481-82 рр.)

А для того, щоб їх повніше показати художник використав дві точки зору: для підлоги підвищив точку зору, а для стелі – понизив. Стіл і самі

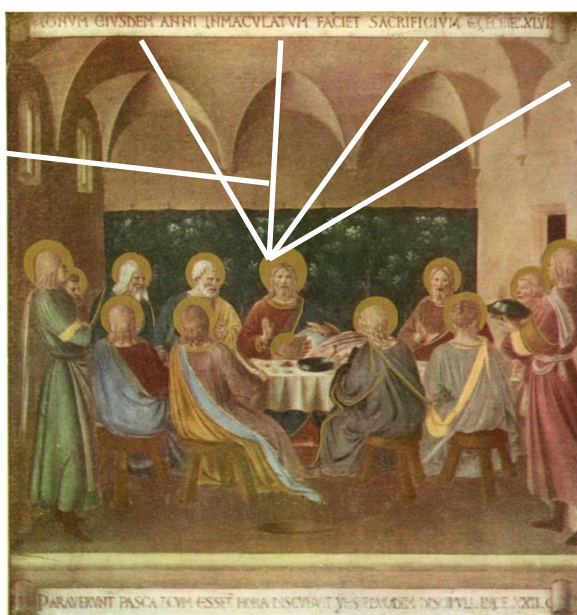

Рис.4 Анжеліко-Фра (1450 р.)

особистості сюжету написані з найвищої точки зору.

«Тайна Вечеря» Ерколе де Роберти (рис.6) виконана у строгій відповідності законам лінійної перспективи. Головна точка підкреслює композиційний центр картини і направляє увагу глядача на благочестивий лік Христа.

На фресці Андреа дель Кастаньо "Тайна вечеря" (рис.7)

євангельська драма передана досить стримано. Тут три головних

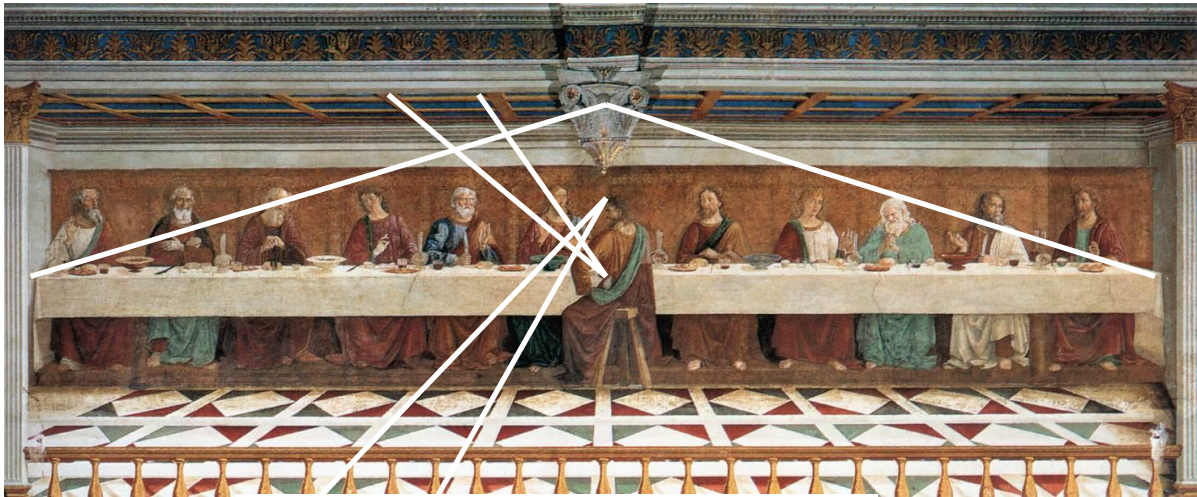

Рис.5 Доменіко Гірландайо, (1476 р.)

персонажі: Христос, Іоанн, Іуда. Це сюжетний центр, але енергетичною точкою є не благословляюча рука Спасителя, не хижий жест зрадника, не сумно схилена голова Іоанна, а його рука, покладена на руку Христа.

Цей жест - прохання про прощення. Точка збігу глибинних ліній міститься трохи нижче рук, але глядачеві здається, що перспектива направляє погляд саме на руки Христа і Іоанна. Кольори і ритм узорів створюють атмосферу прихованого напруження. Простір обмежено стінами приміщення. Дж.К.Арган пише, що Андреа в цій фресці "використав перспективу не для збільшення, а для зменшення ілюзорного ефекту глибини."

Виникає відчуття, що стіни виштовхують картинний простір інтер'єру в реальний простір глядача, а перспектива підсилює цей ефект.

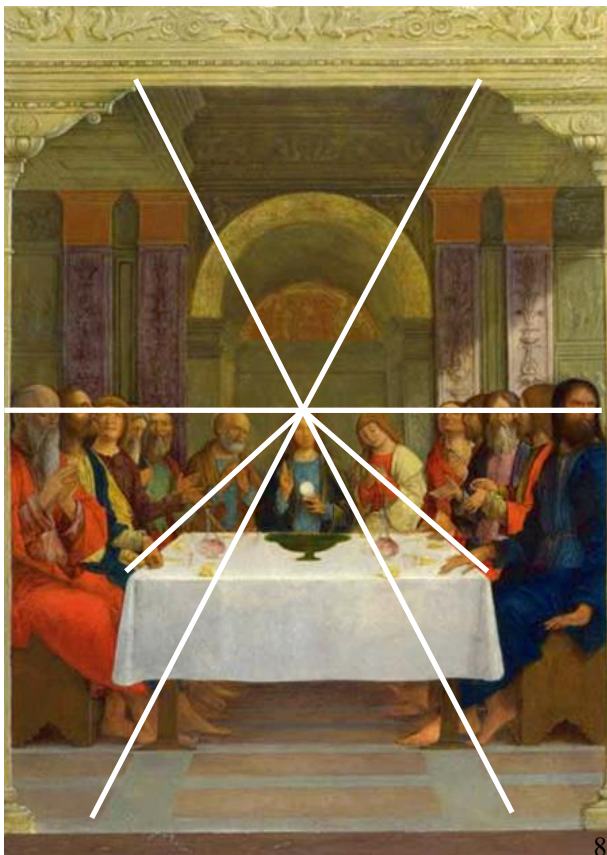

Рис.6 Эрколе де Роберті (1490 р.)

на прикладі євангельського сюжету «Тайна вечеря» можна вважати, що єдина точка збігу поширюється на весь простір картини, хоча художники користуються поки що лише фронтальним зображенням, а кутова побудова перспективи їм практично невідома. Часто точка збігу використовується для того, щоб підкреслити головну ідею картини; однак є картини, де точка збігу падає на абсолютно незначуще місце картини. Можна вважати, що живописні роботи, які були аналізовані – симетричні, тобто точка збігу умовно ділить картину навпіл по горизонталі.

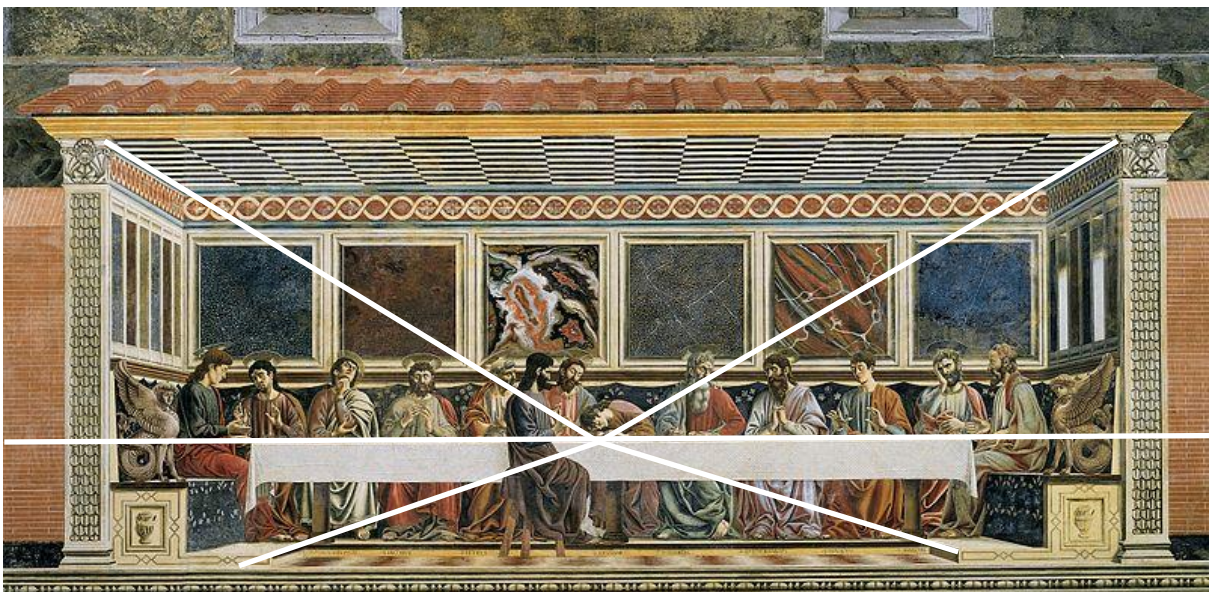

Рис.7 Андреа дель Кастаньо (1445– 1450 рр.)

Аналіз творів художників Ренесансу показує, що у вельми численних випадках перспектива трактувалася тут надзвичайно складно, з частими відступами від норми, наприклад з розбіжністю головної точки і точки збігу паралельних ліній, з несиметричного виду спереду і т.д. Звичайно, у ряді прикладів відхилення від правил перспективи часто обумовлені композиційними міркуваннями авторів або будь-якими випадковими причинами - помилками, неточностями побудови і т. п. Безсумнівно, однак, і те, що подібні пояснення не завжди можуть бути визнані цілком задовільними і досить обґрунтованими. Отже, розвиток системи

відтворення зображення на площині картин періоду Ренесанс, з одного боку, та успішне вдосконалення геометричних прийомів перспективних побудов, з іншого, сприяли розвитку лінійної перспективи в наукову дисципліну, а проведення порівняльного аналізу відомих живописних полотен, є цікавою справою для оволодіння та засвоєння матеріалу.

Література

1. Волошинов А.В. Математика и искусство / А.В. Волошинов – М.: Просвещение. – 1992. - с.335

2. Макарова Маргарита Рисунок и перспектива : теория и практика : Учебное пособие для студентов художественных специальностей 2-е изд., испр. / М. Макарова – М.: Мир. Академический проект. – 2014. 382 с.

3. Струмінська Т.В., Прасол С.І. Пашкевич К.Л. Аналіз художніх творів як засіб вивчення дисципліни «Перспектива та тіні» / Т.В. Струмінська, С.І. Прасол, К.Л. Пашкевич // Вісник КНУТД. - 2016, - №3. - С. 206-212.

PERSPECTIVE BUILDING COMPOSITIONS IN PAINTINGS

Prasol Stanislav

Summary. In drawing, one of the easiest ways to make an image interesting and real is to give it depth with perspective. Perspective helps to create composition and a sense of depth, brings the viewer closer to reality and allows you to delve deeper into the plot of the work. Constructing perspective images always derives purely from geometric systems, but the artist is guided by subjective estimates and judgments, turning to geometric diagrams only as an auxiliary.

Along with the development of geometric foundations of the theory of perspective, the artists of the Renaissance tried to develop simple practical methods for constructing perspective images. In their practice, they used geometric constructions only as an auxiliary tool, which facilitates the proper

transmission of perspective phenomena. However, it did not follow from this that the rules had to be strictly observed in all cases without exception and that accidental or deliberate deviations from them should inevitably lead to a decrease in the artistic level of the work. The development of perspective-building techniques in historical development can be analyzed by the example of a popular story.

Carrying out a comparative analysis of the paintings of artists of the Renaissance period, will allow to trace the development of perspective thinking in artists of that time and to interest for better mastering of material from a linear perspective, on the examples of works of famous artists. However, it should be noted that in many cases the perspective was treated extremely difficult, with deviations from the norm. The classic linear perspective is not always appropriate, and sometimes it prevents the artist from presenting his ideas on a plane of a sheet or a canvas. And then he comes to the aid of other, varied and unusual principles of perspective construction. You can also assume that the paintings that were analyzed - symmetrical, ie the point of coincidence conditionally divides the picture in half horizontally.

Keywords: *linear explode; main point; point of vision; horizon line.*